

Departamentul Pentru Pregătirea Personalului Didactic

Prof.univ.dr. Florica Orțan

Fundamentele pedagogiei.

1. Sensuri și definiții ale pedagogiei:

- Etimologie: provine din termenii grecești pais, paidos (copil) și agoge cu sensul de a conduce, îndrumarea copiilor;
- Definiție pedagogiei ca știință a educației, adică cunoașterea în sensul de culegerea informațiilor, experimentarea și pe baza acestora elaborarea unor legități, principii și concepte;
- Pedagogie ca tehnică, Tutoveanu care susține că pedagogia ca știință tehnică seamănă cu agronomia, sau arhitectura, pedagogia fiind o știință tehnică, sau umanistă, agronomia o știință tehnică și biologică, iar arhitectura o știință tehnică și artistică; (Florica Orțan, 2004, pag. 11)
- Pedagogia este o artă după Planchard, Bârzea, Orțan;
- Pedagogia este o aplicație a filozofiei și moralei.

2. Definiții ale educației:

1.	I. Kant	Educația urmărește realizarea întregii perfecțiuni de care natura umană este capabilă; în educație se află ascuns marele secret al perfecțiunii umane.
2.	Pestalozzi	Educația este dezvoltarea naturală, progresivă și sistematică a tuturor facultăților.
3.	Le Bon	Educația constă în trecerea din conștient în inconștient.
4.	M. Montessori	Educația înseamnă “ajutor pentru viață”, stimularea “jocului liber

		al inteligenței”, cultivarea libertății și inițiativei copiilor.
5.	E. Durkheim	Educația reprezintă acțiunea exercitată de generațiile adulte asupra celor care nu sunt încă mature pentru viața socială.
6.	Sotelli	A educa înseamnă a forma oameni cu adevărat liberi.
7.	I. Zarahueta	Educația este acțiunea unui spirit asupra lui însuși sau asupra altui spirit, orientată spre un ideal.
8.	W. James	Educația este organizarea unor deprinderi de activitate capabile să adapteze individul în mediul său înconjurător, fizic și social.
9.	Dupanloup	A educa înseamnă a forma pe Hristos în suflete.
10.	W. Cunningham	Educația este o formare datorită căreia individul asimilează un ansamblu de cunoștințe, își însușește un grup de idealuri de viață și își perfecționează aptitudinea de a utiliza cunoștințele pentru realizarea acestor idealuri.
11.	J. Piaget	A educa înseamnă a transforma conștiința psihologică a individului în funcție de ansamblul relațiilor colective cărora conștiința comună le atribuie o valoare oarecare.
12.	Ch. Skinner	Educația ca realitate socială permanentă, vizează, în esență, formarea personalității.
13.	E. Planchard	Educația constă într-o activitate sistematică exercitată de adulți, în special, asupra copiilor și adolescenților, în scopul de a-i pregăti pentru o viață completă într-un mediu determinant.
14.	V. Țîrcovnicu	Educația este un ansamblu de acțiuni desfășurate în mod deliberat într-o societate, în vederea transmiterii și formării la noile generații, a experienței de muncă și de viață, a cunoștințelor, a deprinderilor, comportamentelor și valorilor acumulate de omenire până în acel moment.

(Definițiile educației după Emile Planchard, Constantin Strungă)

3. Perspective posibile asupra educației (ipoteze în care apare educația):

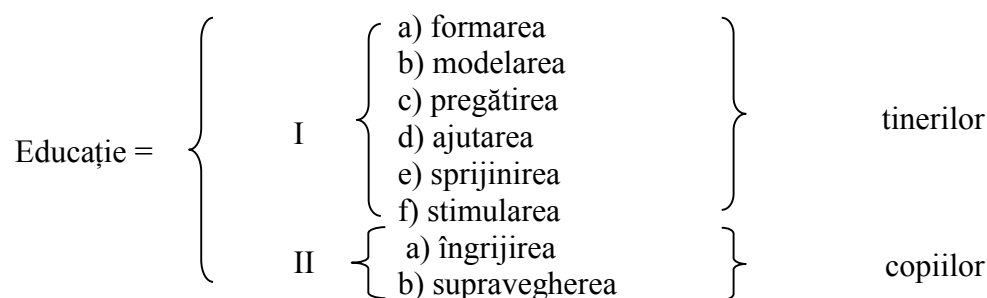
- 5 ipostaze după I. Cerghit, I. Neacșu apud Marian Ilie, pag. 13 – Introducere în pedagogie;
- educația este un proces, adică o structură de fenomene care implică serii de transformări bruște și radicale, sau evoluții lente;
- educația ca management în sensul că actorul principal este profesorul, care analizează, prelucrează informații și ia decizii pe care le consideră cele mai potrivite în vederea realizării obiectivelor curriculare;
- educația ca stimulare indirectă prin procedee psihosociale sofisticate a potențialului intelectul, moral al elevului;
- educația ca acțiune socială și proiect, presupune stabilirea de obiective, alegerea unor metode și mijloace potrivite realizării obiectivelor;

- educație ca intersecție umană și socială, unde actorii principali sunt elevii și profesorii, dar în care intervin și alți agenți importanți precum: managerul instituției școlare, părinții, mass-media, opinia publică etc.;
- educația ca ansamblul de influențe conștiente și sistematizate, dar implicând și intervenție discretă a unor factorii informali ținând de tradiție și obiceiuri, etc.

4. Notele definitorii (caracteristicile educației), după E. Macovei, I. Nicola, M. Ionescu, apud Marin Ilie, pag. 13-14:

- natura socială, este un fenomen cu conținut social, care se desfășoară într-un anumit cadru social și cultural;
- caracter dinamic, în sensul că presupune numeroase și permanente schimbări și transformări;
- caracter permanent în sensul că este o necesitate indispensabilă voinței comunității sociale;
- caracter axiologic deoarece presupune operaționalizarea unor valori modele morale;
- caracter prospectiv, deoarece își desfășoară activitățile în baza unor proiecte care conțin obiective determinate vizând obținerea unor rezultate concrete;
- caracter autoperfectibil, deoarece face tot timpul apel la autoeducație, norme și idealuri;
- caracter formativ, deoarece vizează utilizarea unor structuri acționale complexe privind îmbunătățirea continuu al statusului intelectual, social, profesional și moral al elevului;

5. Structura semantică a educației:

Schema sensurilor termenului de educație după Constantin Strungă, apud Florica Orțan, 2004, pag. 16.

- Educația are două sensuri mai importante:
 - ◆ formarea tinerilor;
 - ◆ îndrumarea copiilor.

Dacă sensul al doilea se referă la copii de vârstă mică și vizează îngrijirea și supravegherea copiilor, primul sens este centrat pe concepte mai mult sau mai puțin determinate precum: modelarea, pregătirea, ajutarea, sprijinirea și stimularea, conform schemei prezentate de mai jos.

6. Funcțiile educației, după Maria Palicica pag. 20:

- funcția cognitivă, în sensul că se referă la transmiterea și însușirea cunoștințelor științifice;
- funcția psihologică care vizează dezvoltarea aptitudinilor și competențelor tinerilor;
- funcția economică – profesională care își propune să formeze un tânăr care să se dovedească un bun angajat la un loc de muncă, sau un antreprenor de succes;
- funcția axiologică care implică formarea la tineri, a discernământului moral, a capacității de a identifica valorile sociale și morale, capacitatea de a respecta norme și comandamente sociale, politice și juridice.

7. Tipuri de educație (M. Palicica, 2007, pag. 20-21):

- educația formală, care este instituționalitatea, sistematizată, structurală, dirijată care se desfășoară în cadrul instituției școlare;
- educația nonformală, care se poate desfășura în școală și în afara ei, dar care nu corespunde întotdeauna reglementărilor curriculare;
- educația informală, care este neinstituționalizată, nestructurată, nesistematizată.

8. Analiza comparativă a tipurilor de educație, după L. Cristea, apud M. Palicica, pag. 22-23:

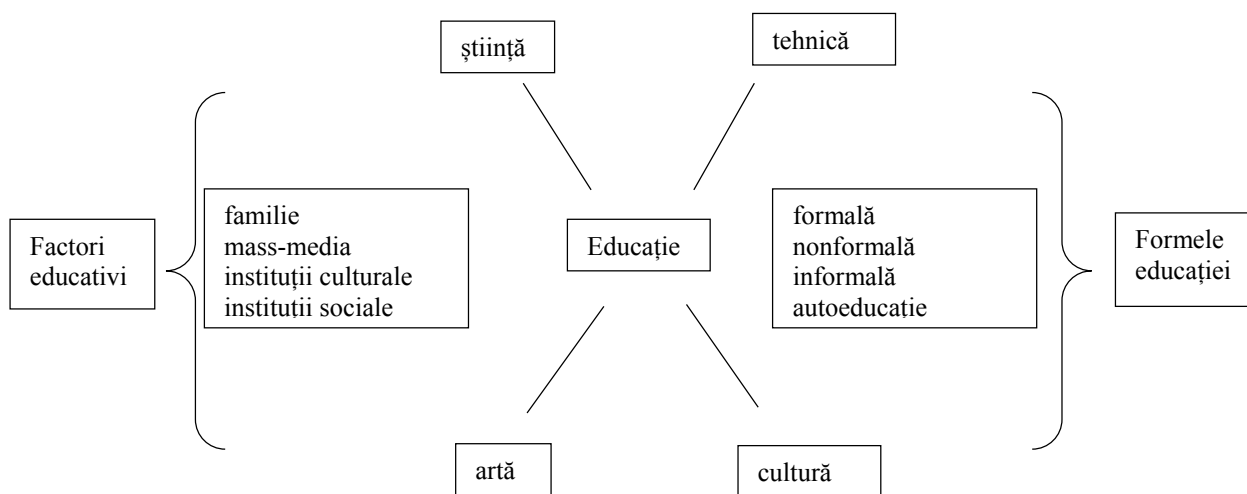
Trăsătura caracteristică	Educația formală	Educația nonformală	Educația informală
<i>1. Locul de desfășurare</i>	într-un cadru instituționalizat (școli și universități), prin intermediul sistemului de învățământ, structurat pe trepte	într-un cadru instituționalizat, dar situat în afara școlii. “Școala paralelă”	în afara unui cadru instituționalizat din punct de vedere pedagogic, pe stradă, în magazine, în grupul de prieteni etc.

	școlare și pe ani de studii.		
2. <i>Finalități educative</i>	sunt deduse din idealul educațional și sunt cuprinse în documentele școlare; sunt elaborate pe termen lung și sunt generale.	scopurile sunt complementare educației formale, cu accent pe anumite laturi ale personalității individului; sunt elaborate pe termen scurt și sunt specifice.	sunt de altă natură decât cea pedagogică și vizează un câmp mai larg.
3. <i>Conținutul</i>	este structurat, standardizat, organizat și eșalonat pe cicluri, niveluri și ani de studii în documentele școlare; are un caracter aplicativ întârziat.	conținutul, mai flexibil, este prevăzut în documente special elaborate și diferențiat după vârstă, sex, interes, aptitudini, categorii socio-profesionale etc.; are un caracter aplicativ imediat.	influențele fiind întâmplătoare, conținutul este variat, nediferențiat, neorganizat ori structurat din punct de vedere pedagogic; în anumite situații, tinde către organizare.
4. <i>Agenții implicați</i>	responsabilitatea revine cadrelor didactice, investite cu acest rol, având o pregătire specială, adresându-se unui public cu statut de elev sau de student.	educatorii nonformali sunt moderatori, animatori, adresându-se publicului larg interesat.	educatorii informali pot fi părinții, prietenii, colegii, rudele sau persoanele pregătite special pentru aceasta.
5. <i>Contextul metodic și dotarea materială</i>	dispune de un cadru metodic și material investit special cu funcții pedagogice specifice.	strategiile sunt căutate în scopul menținerii interesului, iar dotarea materială tinde să fie de ultimă oră.	nu dispune de un context metodic și material organizat.
6. <i>Evaluare</i>	este stresantă, exterioară și se soldează cu note sau calificative pe baza cărora se asigură promovarea.	este mai puțin evidentă; se bazează pe autocontrol; uneori se acordă diplome și certificate de participare.	este o “evaluare” realizată social.
7. <i>Variabila timp</i>	ocupă mai puțin de 1/3 din viața individului, fiind însă cea mai importantă ca premisă a formării și dezvoltării personalității.	ocupă acea parte din timpul individului pe care acesta i-o alocă.	este un proces care durează toată viața.

9. Fundamentele educației, după Dorel Ungureanu, 1999, Fundamentele educației, Editura Mirton, Elena Joița, Pedagogie. Știință integrativă a educației, Editura Polirom, 1999:

- social-politice sunt determinate de caracteristicile epocii în care se desfășoară; fiecare structură social politică produce un tip al educației;
- filosofice, în sensul că se desfășoară în baza unor idealuri și teorii filozofice, gnoseologice, mai mult sau mai puțin structurate, științifice, deoarece se bazează pe cele mai noi cunoștințe științifice verificate și atestate de comunitatea academică națională și internațională;
- socio-culturale se bazează pe anumite tradiții, valori și obiective exprimate explicit, sau implicit de personalitățile culturale sau factorii de răspundere;
- biopsihice, deoarece își propune explicit să valorifice la maxim potențialul biologic, intelectul și profesional al tinerilor.

10. Reprezentarea holistică a educației după Ioan Cerghit, 1988, pag. 28, apud Florica Orțan, 2004, pag. 40.

11. Factorii educației:

- instituțiile școlare – ca factori principali de educație;
- familia - ca fundament psihosocial și cultural al educației și formării tinerilor;
- mass-media, inclusiv tehnologiile informaționale care au și un impact tot mai important;
- instituții culturale: bibliotecile, biserica, teatrul, societățile culturale, etc.

12. Sistemul științelor pedagogice, după Maria Palicica, pag. 27-29:

- Științe care vizează condițiile generale și locale ale instituției școlare:
 - ◆ istoria educației;
 - ◆ sociologia educației;
 - ◆ demografia școlară;
 - ◆ economia educației;
 - ◆ pedagogia comparată.
- Științe care studiază relația pedagogică și actul educativ ca atare:
 - ◆ științele ce au în vedere condițiile imediate ale actului educativ (fiziologia educației, psihologia educației, psihosociologia grupurilor școlare, științele comunicării);
 - ◆ didacticile diferitelor discipline;
 - ◆ metodologia și tehnologia predării;
 - ◆ știința evaluării.
- Științe dedicate reflecției și evoluției:
 - ◆ filosofia educației;
 - ◆ planificarea educației;
 - ◆ teoria modelelor.

Ramurile pedagogiei mai importante, care fac parte din sistemul științelor pedagogice, sunt:

- Pedagogia generală, care studiază legitățile generale ale educației;
- Pedagogia vârstelor;
 - ◆ Pedagogia preșcolară - studiază legile și strategiile procesului instructiv-educativ al preșcolarilor;
 - ◆ Pedagogia școlară - studiază legile și strategiile educaționale specifice pregătirii personalului didactic și procesului instructiv-educativ al elevilor din școlile primare, gimnazii și licee, școli profesionale și postliceale;
 - ◆ Pedagogia universitară - studiază legile și strategiile educaționale în raport cu specificul pregătirii specialiștilor în funcție de diverse profiluri (pedagogia învățământului superior universitar, tehnic, agricol, artistic, medical, economic, juridic etc.);
 - ◆ Pedagogia adulților (a educației permanente) - studiază legile specifice și strategiile educației adulților;

- ◆ Gerontopedagogia.
- Pedagogia specială (defectologia pedagogică) se referă la studierea și educația copiilor cu anumite deficiențe anatomo-fiziologice, psihice sau defecte ale vorbirii; are subramurile:
 - ◆ Surdopedagogia (pentru surzi, hipoacuzici);
 - ◆ Tiflopedagogia (pentru orbi; grecescul “typhilos” - orb);
 - ◆ Oligofrenopedagogia (pedagogia debilului mintal; grecescul “oligos” - puțin și “phren” - minte);
 - ◆ Logopedia (pentru copiii normali mintal, dar cu tulburări de vorbire);
- Pedagogia unor instituții:
 - ◆ Pedagogia familiei (familială) - studiază problemele educației în familie, funcțiile educative ale acesteia;
 - ◆ Pedagogia militară - studiază aspectele educative ale instruirii tinerilor în unitățile militare;
 - ◆ Pedagogia agricolă - studiază aspectele educative ale instruirii tinerilor și adulților care lucrează (vor lucra) în mediul rural - agricol;
 - ◆ Pedagogia muncii;
 - ◆ Pedagogia mass-media - legală de potențialul educativ al acestor mijloace (ziare, emisiuni radio-TV, cinema etc.).
- Pedagogia comparată - analizează comparativ diferitele sisteme de educație și gândire pedagogică;
- Pedagogia istorică - analizează evoluția în timp a educației sau a sistemului de învățământ;
- Pedagogia sexuală - studiază problematica educației sexuale a tinerilor.
- Pedagogia timpului liber studiază problematica folosirii raționale și eficiente a timpului pe care oamenii îl au la dispoziție.
- Pedagogia prospectivă - analizează problemele educației și școlii “viitorului”.
- Metodica reprezintă aplicarea legilor pedagogiei generale în predarea obiectelor de învățământ și în activitățile didactice. Astfel, există metoda predării biologiei, chimiei, tehnologiei, matematicii, a tuturor disciplinelor (inclusiv a celor de specialitate agronomică, zootehnică, veterinară etc.).

Cele mai importante științe ale educației sunt următoarele:

- Pedagogia generală, sau introducere în pedagogie prin care se delimitează spațiul epistemologic al științelor educației.
- Teoria și metodologia curriculumului, considerat nucleul - temelia celorlalte științe ale educației și care preia terminologia și problematica didacticii tradiționale.
- Teoria și metoda instruirii, în care se prezintă principii, strategii, metode și mijloace utilizabile și recomandate medicului școlar și universitar.
- Teoria și metodologia evaluării care-și propune să studieze experimentul, principiile de bază și modalități concrete prin care poate măsura calitatea, activitatea educativă și performanțele înregistrate.

13. Relația pedagogiei cu alte științe după Maria Palicica, pag. 29:

În ordinea intensității legăturilor pe care le întreține enumerăm câteva științe de frontieră mai importante, cu aplicațiile lor în pedagogie:

- cel mai apropiat domeniu cultural, în care își are de altfel și originea este filosofia, iar ca aplicație în pedagogie, filosofia educației;
- din punct de vedere metodologic și conceptual, ca știință, apropiată structural de pedagogie, este sociologia, de unde aplicația ei principală este sociologia educației;
- din punct de vedere al conținutului, cea mai apropiată de pedagogie este psihologia; vechii teoreticieni apreciază încă din antichitate că “Nemo pedagogus nisi psihologus”, “Nimeni nu este pedagog, dacă nu este și psiholog”, iar după G. Mialaret “Psihologia este pentru un pedagog, ceea ce este matematica pentru un fizician”;
- operând cu activitățile intelectuale, pedagogice cooperează strâns cu logica și gnoseologia; multe metode pedagogice nu sunt altceva decât aplicații ale operațiilor logice și gnoseologice;
- pedagogia relaționează cu toate științele naturii, iar cele mai importante aplicații din această perspectivă sunt: didactica matematicii, didactica fizicii, didactica chimiei;
- ținând seama de importanța limbii și comunicării în învățare se impune tot mai mult didactica predării limbilor străine;
- pedagogia colaborează strâns și cu istoria, de unde rezultă o aplicație importantă, istoria pedagogiei;

- la interferența dintre pedagogie și etnografie se constituie pedagogia comparată al cărui obiect îl constituie identificarea asemănărilor și deosebirilor dintre diverse sisteme naționale de învățământ.

14. Educația grecească, de tip Spartan:

- este una dintre cele mai vechi sisteme de educație din Europa inspirată de educația egipteană;
- există o instituție socială specializată care se ocupă de pregătirea copiilor, numită *ninfentria*;
- copiii începând de la vârsta de 7 ani erau adunați în instituții speciale;
- activitatea educativă avea un caracter preponderent militar și se realizează prin următoarele exerciții și probe, unele dintre ele extrem de severe precum: rezistența la foame și sete inclusiv formarea abilității de a-și procura singur alimentele;
- deprinderea cu frigul, tinerii purtau aceeași îmbrăcăminte (o tehnică simplă), atât vara, cât și iarna;
- rezistența la infecții prin absența oricăror preocupări de natură igienică;
- obișnuința cu lupta, și înfruntarea fizică, în acest sens stimulând-se conflictele dintre copii;
- rezistența la umilințe, se apreciază că cea mai mare rușine este atunci când este lovit sau rănit;
- criptia – obișnuința de a ucide persoane străine.

Acest sistem a dat cei mai buni militari din antichitate.

15. Educația grecească de tip atenian (opusă principiului educației spartane):

- nu se reduce la educația militară, ci cuprinde numeroase elemente de ordin cultural și artistic;
- se bazează pe filosofie și are ca obiectiv transformarea tânărului într-un cetățean înțelept și capabil de performanțe;
- vizează calogatia, adică perfecțiunea, frumusețe și înțelepciune totodată, frumusețe fizică, calitățile morale, etc.;
- se realizează practic prin școli particulare ale gramaticului frecventate de copiii claselor superioare, unde se învață scrisul, cititul și socotitul;
- școlile cu rang mijlociu erau cele ale chitaristului, unde se învață și se cântă *Iliada* și *Odissea*;

- se aprecia că dacă tinerii vor cunoaște faptele de vitejie al lui Ulise și Ahile se vor strădui și ei să se comporte ca acești eroi;
- cele mai înalte școli ateniene erau academiile și liceele, unde se studia filosofia și morala.

16. Educația medievală și cele șapte arte cavalești:

- încearcă să preia elementele pozitive din educația grecească îmbinând educația militară cu elementele de ordin cultural;
- cea mai importantă instituție educativă în Evul Mediu a fost aceea a pregătirii pajilor;
- formarea pajului implică practicarea a șapte arte cavalești:
 - ◆ călăria, calul fiind simbolul de bază al statutului de cavaler;
 - ◆ vânătoarea, ca antrenament și formă benignă de luptă;
 - ◆ lupta cu sabia principala în arenă;
 - ◆ mânăuirea lăncii și regulile turnirului, care conțineau elementele primitive ale educației de factură modernă;
 - ◆ înotul, abilitate importantă nu numai din punct de vedere militar, ci și social;
 - ◆ jocul de dame, care viza stimularea inteligenței;
 - ◆ arta de a face versuri, inclusiv deprinderea de a cânta la chitară.

17. Principiile lui J.A. Comenius:

“Didactica Magna”, în care marele pedagog propune câteva principii de bază:

- necesitatea educației tuturor copiilor, inclusiv a acelor proveniți din familii sărace, atât a băieților cât și a fetelor, atât a copiilor de la oraș, cât și a celor din cele mai mici cătune;
- principiul clasei, adică alcătuirea unui grup paideutic, format din copii, din aceeași localitate și de aceeași vârstă;
- principiul pansafiei, în sensul că profesorii înțelepți au obligația de a scoate înțelepciunea din cărți și de a o răspândi la toți oamenii, mai ales la copii;
- principiul omului de învățământ - școala începea toamna și se termina vara, astfel încât copii să-și poată ajuta părinții la muncile agricole;
- principiul disciplinei școlare, adică a selectării dintr-o anumită știință a acelor cunoștințe de bază ce se impun să fi studiate de către copii și tineri.

18. Sistemul de învățământ, după J.A. Comenius:

În viziunea marelui pedagog se impune organizarea învățământului pe patru trepte:

- școala maternă, incluzând copiii până la 6 ani realizată în familie, unde mama avea rolul fundamental;
- școala elementară în limba maternă, cuprinzând copii între 6-12 ani, perioada în care copii învățau scrisul, cititul și școlitul, precum și elementele de bază ale științelor naturii; această activitate era coordonată de către o persoană specială aleasă de comunitate, care treptat s-a profesionalizat, de unde denumiri îngemănate de profesor și profesiune, în sensul că prima și cea mai importantă profesiune, a fost aceea de cadru didactic;
- gimnaziul în limba latină, de inspirație renașcentistă, cuprinzând tinerii între 12-18 ani și care viza în esență cunoașterea limbii latine și a limbii grecești, precum și citirea în original a lucrărilor clasice ale lui Aristotel și Platon;
- ultima treaptă de învățământ presupunea frecventarea universităților, care funcționau deja în cea mai mare parte a Europei Occidentale.

19. Modelul de învățământ totalitar revoluționar inspirat din filosofia lui Rousseau și sistematizat de revoluționarul francez Condorcet și Lapelletier:

- instrucția generală în sensul de obligare a tuturor copiilor de a urma școala de la 7 ani, învățământul gratuit și instituirea oficială a profesiei de cadru didactic;
- organizarea învățământului, ca monopol de stat;
- laicizarea învățământului și fundamentarea acestuia pe bază de științe;
- acest model a fost suprasolicitat de guvernele totalitare. În statele fasciste accentul s-a pus pe pregătirea militară, iar în statele comuniste un accent exagerat pe pregătirea pentru muncă.

20. Caracteristicile de bază ale învățământului democratic, contemporan:

- asigurarea șanselor egale pentru elevi și a accesului tuturor tinerilor pe toate treptele de învățământ;
- democratizarea școlii prin creșterea autonomiei și mai ales prin restrângerea monopolului statului permițându-se înființarea unor instituții educative private;

- trecerea de la o pedagogie clasică întemeiată pe idealuri și metodologii, la o pedagogie modernă și postmodernă fundamentată pe o psihosociologie experimentală;
- democratizarea curriculumului prin introducerea unor discipline facultative și opționale pe fiecare treaptă de învățământ;
- trecerea de la un tip de școală bazat pe autoritatea profesorului, la activitatea educativă centrată pe elevi;
- respectarea libertății elevilor, a inițiativei lor, a dreptului lor de a alege nu numai instituția de învățământ, dar și disciplinele și chiar profesorii.

21. **Structura acțiunii educaționale**, după I. Nicola, apud Constantin Strungă, 1995, pag. 24,25,27,27:

Ion Nicola în lucrarea **Pedagogie** (1992) prezintă 2 modele; primul al structurii acțiunii sociale în general iar prin cel de al doilea încearcă să surprindă specificul activității educative. După I. Nicola, acțiunea, numită de el praxis (P) s-ar compune din agent (A), obiect al acțiunii (O), situație (S), și realizare (R) în conformitate cu expresia:

$$P = A + O + S + R.$$

Acțiunea educativă, susține pedagogul român, are o configurație mai complicată deoarece reunește următoarele elemente:

S = subiectul acțiunii educaționale

O = obiectul acțiunii educaționale, adică elevul

S₁ = subiectivitatea obiectului

I, S_c, O_e = ideal, scop și obiectiv educațional

D = dispozitiv pedagogic

M_e = mesaje educaționale

A = ambianța educațională

C₀ = comportament obiectivat

S, E = situație educațională

c_e, c_i = conexiuni inverse

Se poate observa că cele 5 modele prezentate mai sus se pot reduce la două tipuri; unul de inspirație paretiană cu axa: A - S (agent-scop) și cel de al doilea provenind de la Tadeuz Katarbinski cu axa: S - O (subiect-obiect). Achim Mihu a insistat asupra obiectului, situației, consumului de energie etc. ca elemente ale acțiunii care reprezintă o variantă a structurii S - O. O astfel de structură poate fi eventual validată pentru științele tehnice și cele

economice; în adevăr munca se poate defini ca acțiune a omului (subiect) asupra obiectului (materia primă). O asemenea structură S - O nu se potrivește specificului procesului educativ care prin excelență se caracterizează mai mult ca interacțiune decât acțiune orientată către un obiect. În demersul pedagogic ar putea fi eventual experimentată o formulă de tipul S - S sau S - C unde C este elevul participant.

O altă obiecție care se poate aduce modelului structurii acțiunii pedagogice S - O este că acesta conservă importanța profesorului ca subiect al acțiunii educative și este construită pe criteriul diferenței calitative de statut între profesor și elev. O astfel de tendință intră în contradicție cu interpretarea democratică și liberală a activității educative care solicită tot mai mult considerarea elevului nu atât ca obiect ci în primul rând ca subiect. Definirea procesului pedagogic ca acțiune unilaterală a subiectului - profesor asupra obiectului - elev justifică tentativele de birocratizare, apreciate însă, nu de puține ori, drept principala cauză a formalismului școlii. De altfel teoriile cele mai frecvente, active și influente susțin că subiectul activității școlare nu trebuie să fie profesorul ci elevul. Pe de altă parte este bine să ne reamintim că esențial în actul pedagogic nu este nici relația profesor-elev și nici raportul profesor-cunoștințe ci în primul rând relația de învățare: elev-cunoștințe. Profesorul poate să impună (să acționeze din exterior prin constrângere) elevului să asimileze mecanic anumite informații deși ar fi de preferat ca elevul să aibă inițiativa de a cunoaște și de a studia; eventual numai în situații limită am putea lua în vedere și posibilitatea intervenției calificate a profesorului.

Considerând că nu este recomandabil ca acțiunea educativă să fie descrisă în termeni filosofici (subiect, obiect) sau sociologici (agent-scop) vom încerca, în cele ce urmează, să utilizăm termeni pedagogici: profesor-elev-obiective educaționale. Ne propunem, de asemenea, să renunțăm la sintagma "*dispozitiv pedagogic*" precum și la expresiile: "*mesaje educaționale*", "*comportament obiectivat*" din formula lui Ioan Nicola. Vom prefera termenii metode și mijloace de învățământ, conținut al învățământului, comportament educativ etc. Ne străduim, prin toate mijloacele pe care le avem, să aducem modelul structural al acțiunii cât mai aproape de specificul procesului instructiv-educativ.

Un model operațional solicită pe lângă relevarea diferențierilor și evidențierea legăturilor și posibilităților de comunicare, structurabilitatea se corelează intim cu funcționalitatea și sistemicitatea. Obiectivul principal al lucrării noastre: relevarea valențelor metodologice ale pedagogiei ne obligă la unele restructurări care s-au asociat cu modelul parentian al acțiunii.

Motivele și argumentările dezvoltate mai sus ne-au condus spre următorul model al activității educaționale:

$$\text{Acțiunea educațională} = P + E + C + F + M + M_j + O$$

unde:

P = profesorul definit convențional ca subiect al acțiunii pedagogice

E = elevul înțeles nu atât ca obiect ci drept colaborator apropiat al profesorului

C = conținutul procesului de învățământ care corespunde în linii mari “mesajului educațional” din schema lui I. Nicola.

F = formele de desfășurare ale demersului instructiv-educativ, în plan didactic lecția iar în plan social cadrul instituțional al școlii

M = metodele pedagogice înțelese în sens larg deci nu reduse la metodele de învățământ.

M_j = mijloacele pedagogice incluzând instrumentele și clădirile

O = obiectivele acțiunii educative care se pot asocia atât cu scopuri cât și cu finalitățile, idealurile, strategii sau tactici educaționale.

P și E corespund agentului paretian, O scopului acțiunii iar C,F,M și M_j mijlocului. Principala polaritate a acțiunii educative nu este aceea dintre profesor și elev ci dintre profesor și elev, pe de o parte și obiectivele pedagogice, pe de altă parte. Se disting deci două sisteme, primul de factură psihologică-epistemologică (asimilarea cunoștințelor) al doilea de natură socială care se referă atât la relațiile profesor-elev cât și la raporturile dintre școală și alte instituții și structuri ale socialului.

22. Definiția și caracteristicile educației intelectuale:

- Etimologia – intellectus = minte, gândire, rațiune;
- Definiție: educația intelectuală este o componentă de bază a activităților formative care constă în dezvoltarea capacității elevului de a înțelege și asimila cunoștințele științifice, de a-și dezvolta abilitățile de a gândi, preluarea informațiile, observa, experimente și de a evalua datele noi ale științei.

23. Caracteristici ale educației intelectuale:

- urmărește formarea și dezvoltarea capacităților gândirii;
- vizează dezvoltarea personalității ca și capacitate de adaptare la realitatea obiectivă și la viața socială prin cunoștințe științifice acumulate nu numai prin memorare și juxtapunere, ci și prin integrare activă prin intermediul cunoștințelor științifice; juxtapunerea contribuie la formarea unor abilități

intelectuale care au un rol esențial în integrarea socială și profesională a individului. Asigură formarea unui sistem unitar al cunoașterii, bază pentru dezvoltarea capacităților cognitive și a potențialului de cunoaștere și înțelegere a elevului. (Ioan Cerghit, 1988, pag 282, apud Veronica Mihaela Cojocariu, București, 2007, pag. 51,52)

24. Principiile educației intelectuale:

Esența principiului vizează regularitatea normativă a activității de formare – dezvoltare a elevului prin știință și pentru știință:

- principiul ponderii formative a educației intelectuale, în sensul că abilitățile formate în acest domeniu au un rol covârșitor în dezvoltarea generală a personalității;
- principiul unității și diversității educației intelectuale ca relație între baza comună, aptitudini și atitudini general umane și baza specifică, modalități logice și științifice prin care se acordă șanse fiecărui elev de a se afirma prin învățare și descoperire;
- principiul corelației dintre conținutul cultural al educației intelectuale și potențialul formativ al fiecărei vârste psihologice. (Réne, Hubert, 1995, pag. 375, apud S. Cristea, 2000, pag. 115)

25. Obiectivele educației intelectuale:

- formarea și dezvoltarea capacității de a observa sistematic și de a nota datele observării,
- exersarea capacității de a memora și de a folosi datele reținute;
- cunoașterea regulilor gramaticale de bază și a operațiilor logice, în vederea formării și dezvoltării abilității de a defini și clasifica corect;
- respectarea normelor igienice de desfășurare a activității intelectuale, preferința de a învăța dimineața și de a nu se depăși opt ore pe zi;
- stimularea dorinței de a cunoaște și a satisfacției de a citi, gândi și descoperi;
- stimularea tehnicilor de învățare eficientă, cum ar fi capacitatea de a sintetiza și analiza, de a citi rapid, de a interpreta;
- formarea abilității de a prelucra cunoștințele prin setare și structurare;
- formarea unei viziuni sistematice asupra existenței;
- intelectualizarea elevului prin desprinderea de a-și stăpâni instinctele și de a evita fantezmele.

(Constantin Cucoș, 2006, pag. 65, apud Marian Ilie, 2009, pag. 24)

26. Educația morală, definiție și principii:

Educația morală se definește, ca o competență importantă a formării personalității, care se realizează prin însușirea principiilor, idealurilor și normelor etice, precum și prin capacitatea de a le respecta în toate manifestările comportamentale.

Educația morală implică respectarea următoarele principii:

- asigurarea corespondenței dintre teoria morală cunoscută și modul de comportare;
- capacitatea de a identifica aspectele negative ale comportamentului și de a le elimina treptat;
- asigurarea continuității între toate elementele de ordin moral ale personalității;
- respectarea particularității de vârstă, cunoașterea principiilor morale și aplicarea lor;
- necesitatea corelării armonioase între cerințele morale și stimulentele sociale.

27. Obiectivele educației morale:

- formarea judecăților morale realizată prin însușirea cunoștințelor referitoare la idealuri, principii și valori etice;
- formarea sentimentelor morale prin interiorizare valorilor morale și trăirea lor psihoafectivă;
- formarea convingerilor morale prin integrarea psihologică morală a normelor și valorilor morale transformate în constante conative; (Maria Momanu, 2002, pag. 73)
- formarea deprinderilor și obișnuințelor morale, adică a dorinței lăuntrice a tânărului de a respecta personal anumite norme și valori, de a solicita altor persoane și comunități respectarea unor standarde minime de morală;
- capacitatea de a realiza mari acte morale, cum ar fi obținerea unor performanțe deosebite, sau manifestări de eroism.

(Marian Ilie, 2009, pag. 25-26)

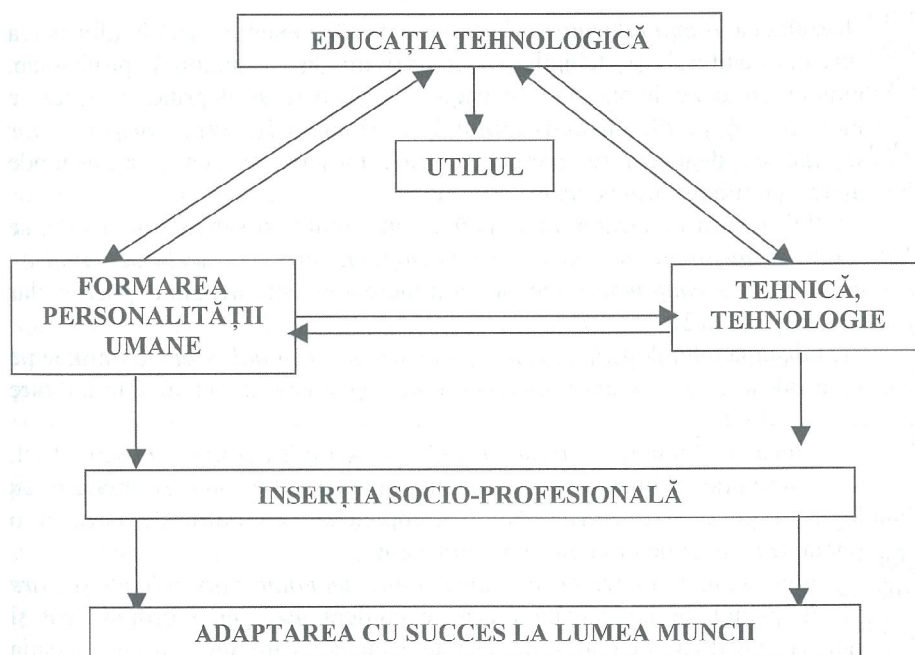
28. Strategii, modele și metode de educație morală:

- strategia educatorului de a se sprijini pe aspectele pozitive ale comportamentul elevului;
- strategia de a utiliza noi frecvente metode pozitive cum ar fi: aprecierea, evidențierea, decât cele negative cum ar fi dezaprobarea și sancțiunea;

- adoptarea unei atitudini asertive, de consiliere psihosocială, în sensul respectării și protejării elevului, fără a abandona cu nimic linia morală principală, în sensul de a face concesii exagerate;
- metoda exemplului moral, solicitarea educatorilor de a fi modele morale corespunzătoare;
- utilizarea povestirii cu substrat moral;
- studiul de caz, dezbaterile și procesele unor situații morale ambigue sau tensionate;
- supravegherea atentă a elevilor, în vederea descifrării liniilor de forță, ale comportamentului moral a acestora;
- identificarea simptomelor și semnalelor care prevestesc apariția unor fenomene de masă negative în rândul colectivităților.

29. Educația profesională, vocațională – definiție și structură:

Prin educația tehnologică, sau profesională se înțelege acea componentă a activității formative care vizează formarea tânărului, în vederea integrării într-o activitate productivă ca angajat, sau antreprenor.

Structura educației profesionale, după Venera Cojocariu, 2008, pag. 65.

30. Necesitatea realizării educației tehnologice și antreprenoriale în școală:

- activitățile tehnice, industriale capătă o pondere tot mai mare în viața socială, contemporană;
- formarea unor abilități și comportamente tehnice constituie o condiție de bază a formării culturii generale;
- permite o inserție mai ușoară ca angajat într-o întreprindere industrială;
- asigură șanse sporite de stimulare antreprenorială;
- facilitează accesul și utilizarea unor aparate, mașini și instalații complexe.

31. Finalitățile educației politehnice, profesionale:

- *obiective cognitive* vizând cunoașterea și asimilarea de către elevi și studenți a principiilor și conceptelor industriei moderne, inclusiv formarea la o vârstă cât mai fragedă a gândirii tehnice;
- *obiective afective* vizând formarea unei atitudini pozitive față de muncă și pregătirea tehnico-profesională;
- *obiective psihomotorii* referitoare la identificarea aptitudinilor și talentelor, precum și formarea unor abilități de ordin tehnic, profesional;
- stimularea spiritului antreprenorial prin îmbinarea abilităților tehnice cu cele economice similar cu acumularea unor cunoștințe de ordin juridic.

32. Educația estetică, principii:

- Principiul deschiderii educației estetice către toate sursele și resursele de frumos:
 - ◆ identificarea frumosului din artă, societate, natură;
 - ◆ identificarea valorilor artistice cu un potențial moral superior;
 - ◆ cultivarea valorilor estetice naționale și europene;
 - ◆ asigurarea interdependenței în receptarea estetică, evaluarea frumosului și simularea creației.
- Principiul înțelegerii unitare și contextuale a raporturilor existente în conținutul și forma manifestării frumosului din artă, societate, natură.
- Modelarea personalității elevului în spiritul respectării unor norme ale frumosului și eleganței.

33. Obiectivele educației estetice:

- Obiectivele generale:
 - ◆ receptarea frumosului prin percepție estetică, cunoașterea în vederea formării unor sentimente privind identificarea și aprecierea frumosului din artă, societate, natură;
 - ◆ dezvoltarea discernământului estetic prin formarea capacității de a aprecia corect operele de artă;
 - ◆ stimularea potențialului de creație artistică a elevilor și studenților.
- Obiectivele specifice:
 - ◆ formarea și exersarea capacității de percepție și apreciere a valorile estetice;
 - ◆ stimularea simțului estetic, adică a inclinației naturale pentru frumos;
 - ◆ formarea gustului estetic, adică a capacității de a delibera și ierarhiza un set de valori estetice;
 - ◆ formarea atitudinii estetice, adică a capacității tânărului de a integra frumosul în viață cotidiană și activitatea profesională.

34. Educația fizică – principii:

- respectarea particularităților de vârstă și anatomo-fiziologice ale tinerilor. Se impune o distribuire a exercițiilor fizice atât în funcție de vârstă, talie, greutate, dar și în funcție de preferințele elevilor, studenților;
- asigurarea continuității și sistematizării activității fizice de la exerciții ușoare, către exerciții cu un grad mai ridicat de dificultate ținând cont atât de suportabilitate, cât de solicitările elevilor;
- principiul multilateralității, îmbinarea gimnasticii cu probele atletice și jocurile sportive;
- stimularea spiritului de competiție sportivă a elevilor.

35. Obiectivele educației fizice:

- dezvoltarea capacităților motrice de bază: forța, viteză, rezistență, îndemânare etc.;
- formarea unor abilități de bază, care pot fi integrate atât în probe sportive, jocuri, cât și în activități social profesionale și culturale;
- integrarea unor elemente de educație fizică, în scopul echilibrării procesului de educație în ansamblul lui;

- evitarea atitudinii negative față de educație fizică, combaterea comodității;
- utilizarea exercițiului fizic și a gimnasticii în vederea întăririi organismului față de boli și infecții.

36. Educația permanentă – principii:

- corelarea educației permanente cu educația școlară și universitară;
- corelarea educației permanente cu necesitatea respectării dreptului fiecărui individ de a i se asigura o nouă șansă de calificare și pregătire profesională;
- adaptarea programelor școlare și universitare la cerințele unor societăți în continuă transformare, care solicită schimbarea permanentă a calificării și locului de muncă;
- principiul pregătirii personalității la toate nivelurile de învățământ în vederea adaptării optime la sistemul de criză socială și profesională;
- principiul mobilizării și valorificării tuturor mijloace de informare și educație, atât în limite instituționale, cât și în deschideri noninstituționale;
- principiul corelării funcționale între obiective-conținuturi-forme-activități de instrucție / educație.

(Dictionnaire, Actuel de l'education, 1993, p. 453, apud Sorin Cristea, 2000, pag. 121).

37. Obiectivele educației permanente:

- crearea unor structuri și instituții adecvate desfășurării educației permanente;
- valorifică strategii pedagogice sintetizată în formula “A învăța să înveți”;
- pregătirea elevilor încă de pe băncile școlii în vederea adaptării unei activități deschise educației permanente și adaptării unor tehnici și metode adecvate acesteia;
- stimularea accesului, extinderea și diversificarea ofertei de educație;
- facilitarea transparenței și a tranziției de la educația școlară, spre cea permanentă;
- asigurarea unor modalități de convertibilitate între studiile urmate în cadrul sistemului educației permanente și cele în învățământul școlar și universitar, prin sistemul învățării modulare și pe bază de credite.

38. Sistemul de instituții și modalități de desfășurare a educației permanente:

- universități populare patronate de primării, sau care funcționează în cadrul instituției particulare;

- cursuri de perfecționare profesională care se desfășoară în diverse companii;
- cursuri de perfecționare și calificare asigurate de AJOFM;
- programele școlare extraprofesionale inițiate de instituții de învățământ;
- programe educaționale înființate de ONG, inclusiv de cele care au acces de finanțare europeană;
- programele de educație și asistență culturală organizate de asociațiile de pensionari.

39. Noile educații – răspuns la problemele social-politice ale lumii contemporane:

- educația ecologică – ca reflectare a relațiilor specifice dintre om, cultură, industrie, mediu;
- educația pentru sănătate – răspândirea în masă a cunoștințelor medicale inclusiv cele de igienă și nutriție;
- educația pentru pace – prin promovarea dialogului și a cunoașterii între cetățenii aparținând unor țări și etnii diferite;
- educație pentru respectarea drepturilor fundamentale ale omului;
- educație economică și casnică modernă – se referă atât la cunoștințele privind gestionarea bugetului familial utilizării aparaturii electrocasnice etc.;
- educație demografică prin facilități acordate familiilor tinerilor și a instituțiilor educative necesare îngrijirii copiilor mici;
- educația pentru participare și democrație vizând mobilizarea cetățenilor în vederea participărilor active la rezolvarea problemelor cetățenești și asigurarea climatului umanist;
- educație pentru comunicare și mass-media, formarea discernământului social și cultural al cetățeanului în direcția promovării programelor mass-media care au efecte pozitive asupra vieții sociale și familiale;
- educația pentru schimbare – care-și propune să-i pregătească pe cetățeni, astfel încât aceștia să facă față cu succes numeroasele schimbări radicale care pot interveni atât în viața social-politică, cât și în mediile culturale;
- educația pentru timpul liber, care vizează pregătirea tinerilor și adultului, astfel încât aceștia să aleagă variantele optime de petrecere a timpului liber.

40. Alternative educaționale:

- Pedagogiei step by step – se referă în primul rând la învățământul preșcolar și primar unde sunt promovate prioritar programe de instruire centrate pe elev, care implică în același timp familia și comunitatea.
- Pedagogia Waldorf – are la bază principiile filozofice și sociale ale lui Rudolf Steiner și se bazează pe principiul educației armonioase, respectării particularităților de vârstă și psihice ale copilului punându-se accent pe învățarea a două limbi străine încă din clasa I, precum și a principiilor interdisciplinității și transdisciplinității.
- Pedagogia Montessori – bazată pe principiul respectării libertății copilului într-un mediu organizat bogat în stimuli. Se pune un accent deosebit pe individualizare, activizarea elevilor, participarea discretă a profesorilor în clasă, activitățile lui rezumându-se la pregătirea mediului și observarea elevului.
- Pedagogia Freinet – care pune accentul pe centrarea școlii pe elev, formarea aptitudinilor profesionale în funcție de preferințe, cooperarea nemijlocită și stimularea exprimării și comunicării înțelese ca nevoi naturale pe care școala are datoria să le stimuleze la maxim.
- Planul Jena – a apărut și s-a dezvoltat ca un proiect de școală elementară strâns legată de comunitate și familie punându-se un accent deosebit pe activitatea liberă a copilului care lucrează în grupuri mici, în funcție de interesul și ritmul propriu de muncă.

41. Curriculum școlar – etimologie, definiții, etape de evoluție:

Etimologie – limba latină curriculum, curricula, care s-ar traduce prin cursă, alergare, car de luptă.

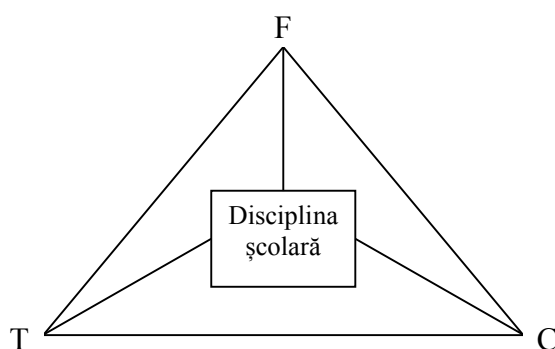
Definiții:

- Curriculum – denumire modernă a unui program, sau plan de învățământ;
- Curriculum – desemnează disciplinele care sunt studiate, sau prescrise pentru studiu într-o școală; (The Oxford English Reference Dictionary, 1995, apud Dan Potolea, 2002, pag. 72)
- Curriculum – structură pedagogică centrală pe obiective conținând o anumită tematică care implică strategii, metode, procedee și mijloacele de învățământ specifice.

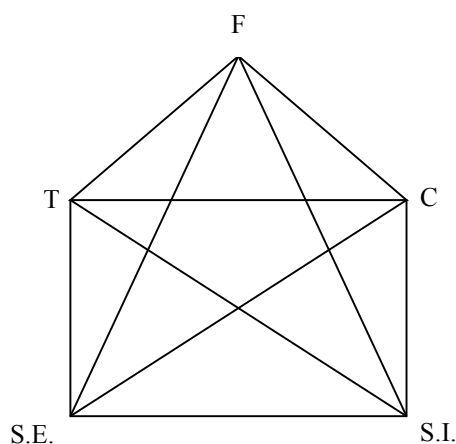
42. Etapele de evoluție ale curriculumului școlar:

- etapa tradițională unde curriculumul era de înțeles ca program de învățământ;
- etapa modernă – curriculumul este un proiect pedagogic organizat prin corelarea disciplinelor cu experiențele de învățare;
- etapa postmodernă – unde curriculumul este un proiect pedagogic organizat și pe baza de principii, obiective care implică strategii de organizare a învățării și mijloace de evaluare. (Sorin Cristea, 1998, apud Dan Potolea, 1998, pag. 72, 73)

43. Planul structural al curriculumului școlar, după D. Potolea:

Modelul triunghiular al curriculum-ului (Dan Potolea, 2002, pag. 78)

Modelul pentagonal al curriculum-ului (Dan Potolea, 2002, pag. 79)

Din perspectivă structurală sunt de obicei utilizate două modele de curriculum:

- primul vizează un model triunghiular având ca și componente finalitățile, conținuturile, timpul de instruire (învățare, toate raportându-se la disciplinele școlare);

- al doilea model cuprinde pe lângă primele trei componente și sistemul de instruire și cel de evaluare.

Planul procesual al curriculumului (după Dan Potolea, 2002, pag. 81) cuprinde ca și interpretare trei perspective:

- în afară procesului de implementare a proiectului în mediul școlar și clasă există atât un plan de cercetare curriculară, realizat de către specialiști, cât și un plan de elaborare teoretică și metodologică, intermediari, care vizează o armonizare între cele două planuri principale prin identificarea unor modele și metode adecvate.

44. Tipologia curriculumului:

- curriculum nucleu, cuprinzând discipline cu caracter obligatoriu, indispensabil;
- curriculum la decizia școlii, care include atât disciplinele opționale, cât și cele facultative propuse la nivel de școală;
- curriculum produs – care se constituie în jurul achiziției educabililor, centrate de obiective și care “se identifică cu o serie de experiențe, pe care le trăiesc copii și tinerii pentru a obține aceste obiective”, (F. Bobbitt, 1918, apud C. M. Țîru, 2009, p. 19);
- curriculum proces - desemnează fazele de desfășurare a lecției;
- curriculum design sau proiect – se referă la activitatea complexă de analiză și concepere a unui program de învățământ;
- curriculum cercetare – vizează tentativele de experimentare și modalități de implementare a unui program educativ;
- curriculum development (dezvoltarea curriculară) – desemnează activitatea permanentă de experimentare în vederea optimizării și perfecționării unui program de învățământ;
- curriculum reprezentare;
- curriculum reprezentarea acțiunii;
- curriculum acțiune.

45. Multidimensionalitatea curriculumului educațional:

1. Curriculum reprezentare	
1.1. Curriculum concept	1.1.1. Conceptul specific de curriculum
	1.1.2. Curentul principal al educației
	1.1.3. Cultura școlară
1.2. Curriculum structură	1.2.1. Curriculum conținut
	1.2.2. Curriculum finalități
1.3. Curriculum domeniu	1.3.1. Tipuri de curriculum
	1.3.2. Medii curriculare
	1.3.3. Cicluri curriculare
	1.3.4. Ariile curriculare
	1.3.5. Nivele, Filiere, Profile, Specializări
	1.3.6. Trunchiul comun / opțional curricular
	1.3.7. Obiectele de învățământ
2. Curriculum reprezentare a acțiunii	
2.1. Curriculum proiectat	2.1.1. Planul cadru de învățământ
	2.1.2. Proiectul educativ al școlii
	2.1.3. Proiectul curricular al școlii
2.2. Curriculum document	2.2.1. Programa școlară
	2.2.2. Planificarea calendaristică
	2.2.3. Planul de lecție
2.3. Curriculum materiale	2.3.1. Manuale școlare
	2.3.2. Materiale curriculare complementare
3. Curriculum acțiune	
3.1. Curriculum acțiune reflexivă	3.1.1. Construcția curriculumului
	3.1.2. Elaborarea/redactarea curriculumului
	3.1.3. Adaptarea curriculumului
3.2. Curriculum acțiune tranzitivă	3.2.1. Introducerea în Curentul Principal al Educației
	3.2.2. Activitățile și experiențele de învățare
	3.2.3. Curriculum spațiu de formare
	3.2.4. Curriculum reformă

(Marian D. Ilie (coord.), 2009, pag.23)

46. Documente curriculare:

- planul cadru de învățământ, care stabilește limitele și ariile de manifestare pentru toate disciplinele studiate în școală;
- programele școlare – documente școlare care se referă la o singură disciplină școlară prezentând temele acestora, ordinea de predare, obiectivele/competențele generale și specifice;

- manualele școlare alternative – sunt mijloacele curriculare care cuprind pe lângă teme și materiale didactice diverse, precum interpretări, texte alese, diverse prelucrări didactice, exerciții de învățare etc.;
- instrumente de evaluare – cuprind itemi relevanți pentru teste standardizate și nestandardizate.

47. Modalități de organizare a curriculumului vizavi de forma sa curentă de aplicare:

- Monodisciplinaritatea – modalități de organizare și aplicare tradițională a curriculumului în care se respectă autonomia fiecărei discipline de învățământ;
- Multidisciplinaritatea – o formă și metode de cunoaștere care mizează pe juxtapunerea unor seturi de cunoștințe, care provin din discipline diferite cu scopul de a diferenția diverse aspecte comune;
- Pluridisciplinaritate – interpretarea unei anumite tematici din perspectiva unor discipline diverse utilizând un limbaj diferit;
- Transdisciplinaritatea – coordonarea cercetărilor și eforturilor din mai multe discipline pentru a rezolva o anumită problemă, care uneori se soldează cu constituirea unei noi discipline;
- Interdisciplinaritatea – reprezintă deschiderea metodologică, gnoseologică și conceptuală între două, sau mai multe discipline pentru a stimula interpretarea și creativitatea.

48. Finalități educative:

- idealul educativ – înțeles ca perfecțiune, absolutul spre care tinde personalitatea umană;
- valorile educației – diferite ipostaze particulare ale idealurilor cum ar fi: adevărul, binele, frumosul, dreptatea, etc.;
- scopurile educative – sunt determinări generale de activităților, centrate prin anumite ținte, rezultate, ce urmează să fie realizate;
- obiectivele educaționale – determinarea didactică a scopului, care implică cuantificarea / măsurarea.

49. Funcțiile pedagogice ale obiectivelor:

- funcția de activizare – obiectivele bine concepute fortifică interesele și stimulează activitatea de învățare a elevului;

- funcția de optimizare – obiectivele reprezintă prima condiție a succesului, deoarece succesul nu înseamnă altceva decât atingerea unui scop;
- funcția evaluativă care permite construirea de itemi prin care se pot măsura progresele de învățare a elevilor;
- funcția axiologică – stabilirea obiectivelor și a criteriilor corespunde valorilor morale de a aprecia rezultatele pozitive obținute de elevi în instruire;
- funcția de prognoză – obiectivele permit anticiparea evoluției procesului de învățare.

50. Tipologia didactică a obiectivelor:

- obiective cadru – sunt finalități stabilite la nivelul planului cadru de învățământ și care urmează să fie realizate pe parcursul unui ciclu de învățământ;
- obiective de referințe – valabile pentru o anumită disciplină pentru un an, sau doi de învățământ;
- obiective operaționale – stabilite de profesor pentru fiecare lecție, sau unitate de învățare.

51. Taxonomiile obiectivelor:

- Taxonomiile în domeniul cognitiv (B. Bloom, Guilford, Gagné);

Competențe vizate	Performanțe posibile/ acțiunea elevului/studentului
1. CUNOAȘTERE (date, termeni, clasificări, metode, teorii, categorii)	a defini... a recunoaște... a distinge... a identifica... a aminti...
2. ÎNȚELEGERE /capacitatea de raportare a noilor cunoștințe la cunoștințele anterioare prin: a) transpunere b) interpretare c) extrapolare	a “traduce”, a transforma, a ilustra, a redefini; a interpreta, a reorganiza, a explica, a demonstra; a extinde, a extrapola, a estima, a determina;
3. APLICARE (a noilor cunoștințe)	a aplica, a generaliza; a utiliza, a se servi de...; a alege, a clasifica; a restructura;
4. ANALIZA pentru: a) căutarea elementelor b) căutarea relațiilor c) căutarea principiilor de organizare	a distinge, a identifica, a recunoaște; a analiza, a compara, a deduce; a distinge, a analiza, a detecta;
5. SINTEZA pentru:	

a) crearea unei opere personale b) elaborarea unui plan de acțiune c) derivarea unor relații abstracte dintr-un ansamblu	a scrie, a relata, a produce; a proiecta, a planifica, a propune; a deriva, a formula, a sintetiza;
6. EVALUAREA prin: a) critică internă b) critică externă	a judeca, a argumenta, a evalua, a valida, a decide; a compara, a contrasta, a standardiza, a judeca, a argumenta, a evalua.

- Taxonomiile în domeniul afectiv – Karthwohl;

Competențe vizate	Performanțe posibile/ acțiunea elevului/studentului
1. RECEPTAREA prin: a) conștientizarea mesajului b) voința de a recepta c) atenție dirijată sau preferențială	a diferenția, a separa, a izola, a diviza; a accepta, a acumula, a combina; a alege, a răspunde corporal, a asculta, a controla;
2. REAȚIA/RĂSPUNSUL prin: a) asentiment b) voința de a răspunde c) satisfacția de a răspunde	a se conforma, a urma, a aproba; a oferi spontan, a discuta, a practica, a (se) juca; a aplauda, a aclama, a-și petrece timpul liber într-o activitate;
3. VALORIZAREA prin: a) acceptarea unei valori b) preferința pentru o valoare c) angajare	a-și spori competența prin... a renunța, a specifica; a ajuta, a încuraja, a acorda asistență, a subvenționa; a argumenta, a dezbate, a protesta, a nega;
4. ORGANIZAREA prin: a) conceptualizarea unei valori b) organizarea unui sistem de valori	a discuta, a abstrage, a compara, a teoretiza o temă; a organiza, a defini, a formula, a armoniza, a omogeniza;
5. CARACTERIZAREA (valorică) prin: a) ordonarea generalizată b) caracterizarea globală – autocaracterizarea globală	a revizui, a schimba, a completa, a fi apreciat; a face aprecieri valorice legate de o activitate, o acțiune; a dirija, a rezolva, a evita, a-și asuma o sarcină, o acțiune, o activitate; a colabora conform unor norme manageri ale (ierarhie pe verticală și pe orizontală); a rezista la condiții de schimbare.

- Taxonomiile în domeniul psihomotor – Harrow:

Competențe vizate	Performanțe posibile/ acțiunea elevului/studentului
1. PERCEPȚIA prin: a) stimulare senzorială b) selecția indicilor c) traducere	a auzi, a vedea, a pipăi, a gusta, a mirosi, a simți; (exemplu) a descoperi defectul unei mașini după zgomot; (exemplu) a traduce impresia muzicală în dans;
2. DISPOZIȚIA : a) mintală b) fizică c) emoțională	(ex.) a cunoaște instrumentele necesare unei lucrări de atelier; (ex.) a lua poziția necesară pentru a arunca bila la popice; (ex.) a fi dispus să execuți o operație tehnologică;
3. REAȚIA DIRIJATĂ prin: a) imitație b) încercări și erori	(ex.) a executa un pas de dans imitând; (ex.) a descoperi procedeul cel mai eficient pentru a executa o operație practică – la caligrafie;
4. AUTOMATISM deprinderi	(ex.) a fi capabil să execuți un lanț de mișcări la gimnastică;
5. REAȚIA COMPLEXĂ cu: a) înlăturarea nesiguranței b) performanță automată	(ex.) a monta un aparat și a te folosi de el fără ezitare; (ex.) a ști să cânti la vioară conform unor norme;
6. ADAPTAREA	a modifica voluntar mișcările în condiții dificile fără a pierde eficiența;
7. CREAȚIA	a coordona mișcarea în condiții noi cu randament superior.

52. Taxonomiile lui B. Bloom și Landsheere:

I. TAXONOMIA OBIECTIVELOR DE CONȚINUT – model de operaționalizare aplicabil la orice nivel, formă disciplină de învățământ – (vezi V. De Landsheere; G. De Landsheere, 1979, 1989)	
Obiectivul pedagogic de conținut exprimat în termeni de capacitate / competență (obiectiv general / obiective specifice)	Acțiunea elevului / exprimată printr-un verb care confirmă realizarea obiectivului pedagogic concret în termeni de performanță
1. Stăpânirea materiei (informații, date precise, noțiuni, reguli, formule, principii, fapte, locuri)	a defini, a recunoaște, a aminti, a ilustra, a identifica, a exemplifica, a organiza, a structura, a clasifica, a estima, a demonstra, a redefini. a interpreta
2. Transfer operațional (de tip: disciplinar, intradisciplinar,	a transfera achiziții, a transpune, a aplica (“în alt cadru”), a extrage “elemente pertinente din multe alte experiențe”

interdisciplinar, transdisciplinar)	anterioare (analiză); a combina elemente din experiențe anterioare (sinteză): a transfera elemente din experiența anterioară în situații noi, a redefini, a corela, a reorganiza, a extrapola
3. Exprimare (în rezolvarea unor probleme sau situații-problemă, prin: creații, compuneri, compoziții, lucrări practice, expuneri)	a explora, a reflecta, a concepe, a imagina, a proiecta, a scrie, a evalua critic, a cerceta, a prescrie, a dezvolta o temă, a aplica strategii și cunoștințe în contexte noi, a propune standarde noi referitoare la o situație: cunoscută, a interpreta, a crea forme noi într-un-domeniu cunoscut, a dezbate o temă controversată, ar exprima puncte de vedere originale despre o problemă cunoscută
II. TAXONOMIA OBIECTIVELOR DE CONȚINUT AL ÎNVĂȚĂRII – model de operaționalizare aplicabil la orice nivel, formă, disciplină de învățământ – (vezi Robert M. Gagne; Leslie J. Briggs, 1977)	
Obiectivul pedagogic exprimat prin “rezultate ale învățării provenite din procesul instruirii” în termeni de capacitate / competență (obiectiv general / obiective specifice)	Acțiunea concretă a elevului / exprimată printr-un verb care confirmă realizarea obiectivului pedagogic concret în termeni de performanță
1. Deprindere intelectuală - primul instrument al instruirii; - solicită diferite niveluri de realizare a competenței în termeni de performanțe . (vezi obiectivele concrete: a - e)	a) discriminează (sesizează stimuli care diferă prin una sau mai multe dimensiuni); b) identifică (o clasă de proprietăți a unui obiect); c) clasifică (ordonează ierarhic, demonstrează conceptual, exemplifică - noțiuni, categorii) d) demonstrează (prin reguli constante în situații variate); e) generează (utilizează reguli complexe care permit rezolvarea unor probleme noi).
2. Strategie cognitivă - un ansamblu de deprinderi intelectuale deplin integrate în activitatea de învățare... - “o deprindere intelectuală superioară”, specializată la nivel de aptitudine / capacitate - în elaborarea și rezolvarea problemelor și a situațiilor-problemă.	a) sesizează probleme și situații-problemă; b) rezolvă probleme și situații-problemă; c) inventează probleme și situații-problemă.
3. Informație verbală - învățarea noțiunilor; - învățarea judecăților (raporturi între noțiuni); - învățarea raționamentelor (raporturi între judecăți).	a) enunță denumiri, fapte, cunoștințe; b) definește exprimând verbal relația dintre două sau mai multe evenimente sau generalizări (noțiuni, judecăți); c) raportează , stabilește relații între două. sau mai multe concepte, judecăți, raționamente.
4. Deprindere motorie – capacitate exprimată prin: rapiditate, acuratețe, forță sau suplețe a mișcărilor - calități	execută o acțiune - mișcare corporală / care implică activitate musculară / psihomotorie în anumite standarde - (vezi calitățile deprinderii motrice, psihomotrice)

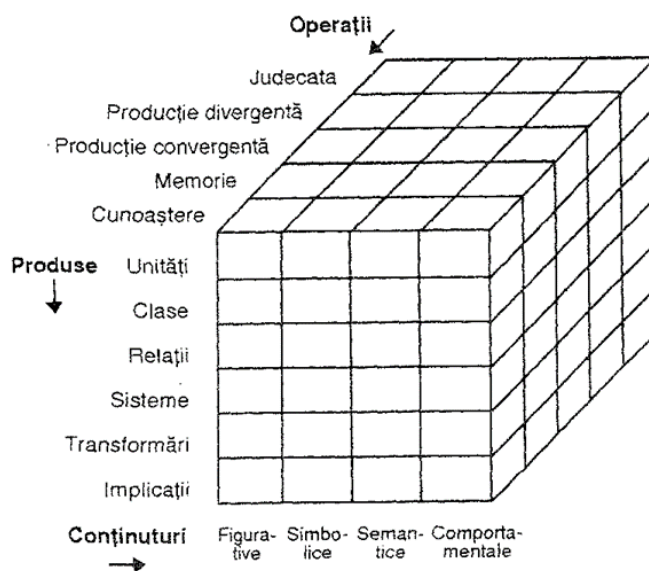
implicate într-o activitate de învățare...	
5. Atitudine cognitivă - stare internă care influențează elevul / studentul în alegerea acțiunii /operațiilor didactice pe criterii valorice .	alege (optează pentru o clasă de acțiuni / operații personale care exprimă tendințe pozitive-negative față de anumite “obiecte, evenimente sau persoane” - de exemplu: gândire convergentă - divergentă etc,).
III. TAXONOMIA OBIECTIVELOR PSIHOLOGICE - COGNITIVE – model de operaționalizare aplicabil la orice treaptă și disciplină de învățământ – (B. S. Bloom, 1956, 1971; V. De Landsneere; G. De Laridsheere, 1979, 1989)	
COMPETENTE / CAPACITĂȚI VIZATE (objectiv general / obiective specifice)	PERFORMANȚE POSIBILE acțiunea concretă a elevului / obiectiv concret
1. CUNOAȘTERE / receptare și memorare de conținuturi: termeni, date, fapte particulare; modalități de utilizare a termenilor (convenții, tendințe, secvențe, clasificări, criterii, metode); reprezentări abstracte (principii, legi, teorii, paradigme).	a) a defini, a distinge, a identifica, a aminti, a recunoaște, a dobândi - ... b) a aminti, a identifica, a recunoaște, a dobândi - ... c) a aminti, a recunoaște, a identifica, a dobândi, a identifica - ...
2. COMPREHENSIUNE / înțelegere și exprimare proprie a conținuturilor receptate și memorate, prin: a) transpunere, b) interpretare, c) extrapolare.	a) a traduce, a transforma, a exprima prin cuvinte proprii, a ilustra, a scrie din nou, a pregăti, a citi, a reprezenta, a schimba, a redefini - ... b) a interpreta, a reorganiza, a rearanja, a diferenția, a distinge, a face, a stabili, a explica, a demonstra - ... c) a estima, a induce, a conchide, a prevedea, a diferenția, a determina, a extinde, a interpela, a extrapola, a completa, a stabili - ...
3. APLICARE / utilizare a conținuturilor receptate și înțelese în cazuri și situații particulare (prin idei generale, reguli de acțiune, principii operative)	a) aplica, a generaliza, a stabili legături, a alege, a dezvolta, a organiza, a utiliza, a se servi de, a transfera, a restructura, a clasifica -
4. ANALIZA / separarea componentelor conținuturilor receptate, însușite, aplicate, pentru: a) căutarea elementelor; b) căutarea relațiilor; c) căutarea principiilor de organizare.	a) a distinge, a detecta, a identifica, a clasifica, a discrimina, a recunoaște, a categorisi, a deduce - ... b) a analiza, a contrasta, a compara, a distinge, a deduce - ... c) a analiza, a distinge, a detecta, a deduce - ...
5. SINTEZA / îmbinarea componentelor conținuturilor receptate, însușite, aplicate, analizate, pentru: a) crearea unei opere personale; b) elaborarea unui plan de acțiune; c) derivarea unor relații abstracte dintr-un ansamblu.	a) a scrie, a povesti, a relata, a produce, a constitui, a transmite, a crea, a modifica, a documenta - ... b) a propune, a planifica, a produce, a proiecta, a modifica, a specifica - ... c) a produce, a deriva, a dezvolta, a combina, a organiza, a sintetiza, a clasifica, a deduce, a formula, a modifica - ...

6. EVALUAREA / judecarea valorică a conținuturilor receptate, însușite, aplicate, analizate, sintetizate, prin: a) critică internă; b) critică externă.	a) a judeca, a argumenta, a valida, a evalua, a decide; b) a judeca, a argumenta, a considera, a compara, a contrasta, a standardiza, a evalua.
IV. TAXONOMIA OBIECTIVELOR PSIHOLOGICE - AFECTIVE – model de operaționalizare aplicabil la orice treaptă și disciplină de învățământ – (vezi V. De Landsheere; G. De Landsheere, 1979, 1989)	
COMPETENTE / CAPACITĂȚI VIZATE (obiectiv general / obiective specifice)	PERFORMANȚE POSIBILE / acțiunea concretă a elevului / obiectiv concret
1. RECEPTAREA prin: a) conștientizarea mesajului; b) voința de a recepta; c) atenția dirijată sau preferențială.	a diferenția, a separa, a izola, a diviza; a accepta, a acumula, a combina; a alege, a răspunde corporal, a asculta, a controla.
2. REAȚIA / RĂSPUNSUL prin: a) asentiment; b) voința de a răspunde; c) satisfacția de a răspunde.	a se conforma, a urma, a aproba; a oferi spontan, a discuta, a practica, a (se) juca; a aplauda, a aclama, a-și petrece timpul liber într-o activitate.
3. VALORIZAREA prin: a) acceptarea unei valori; b) preferința pentru o valoare; c) angajare.	a-și spori competența prin... a renunța, a specifica; a ajuta, a încuraja, a acorda asistență, a subvenționa; a argumenta, a dezbate, a protesta, a nega.
4. ORGANIZAREA prin: a) conceptualizarea unei valori; b) organizarea unui sistem de valori.	a discuta, a abstrage, a compara, a teoretiza o temă; a organiza, a defini, a formula, a armoniza, a omogeniza.
5. CARACTERIZAREA (valorică) prin: a) ordonarea generalizată; b) caracterizarea globală - autocaracterizare globală.	a revizui, a schimba, a completa, a fi apreciat; a face aprecieri valorice legate de o activitate, o acțiune; a dirija, a rezolva, a evita, a-și asuma o sarcină, o acțiune, o activitate; a colabora conform unor norme manageriale (ierarhie pe verticală și pe orizontală); a rezista la condiții de schimbare.
V. TAXONOMIA OBIECTIVELOR PSIHOMOTORII - model de operaționalizare aplicabil la orice nivel, formă, disciplină de învățământ – (vezi V. De Landsheere; G. De Landsheere, 1979)	
COMPETENȚE VIZATE (obiectiv general / obiective specifice)	PERFORMANȚE POSIBILE/ acțiunea concretă a elevului / studentului 1 obiectiv concret
1. PERCEPȚIA prin: a) stimulare senzorială, b) selecția indicilor, c) traducere.	a auzi, a vedea, a pipăi, a gusta, a mirosi, a simți; (exemplu) a descoperi defectul unei mașini după zgomot; (exemplu) a traduce impresia muzicală în dans.

2. DISPOZIȚIA: a) mintală, b) fizică, c) emoțională.	(ex.) a cunoaște instrumentele necesare unei lucrări de atelier; (ex.) a lua poziția necesară pentru a arunca bila la popice; (ex.) a fi dispus să execuți o operație tehnologică.
3. REAȚIA DIRIJATĂ prin: a) imitație, b) încercări și erori.	(ex.) a executa un pas de dans imitând; (ex.) a descoperi procedeul cel mai eficient pentru a executa o operație practică - la caligrafie.
4. AUTOMATISM deprinderi	(ex.) a fi capabil să execuți un lanț de mișcări la gimnastică.
5. REAȚIA COMPLEXĂ cu: a) înlăturarea nesiguranței; b) performanță automată.	(ex.) a monta un aparat și a te folosi de el fără ezitare; (ex.) a ști să cânti la vioară conform unor norme estetice.
6. ADAPTAREA	a modifica voluntar mișcările în condiții dificile fără a pierde eficiența.
7. CREAȚIA	a coordona mișcarea în condiții noi cu randament superior.

Taxonomia lui B. Bloom foarte răspândită la noi și în Occident poate fi ușor prezentată sub forma unei scări cu 6 trepte, prima treaptă fiind aceea a obiectivelor de cunoaștere și ultima aceea de evaluare. Această taxonomie valorizează la maxim activitățile de analiză și sinteză, obiectivele care vizează distingerea, identificarea, sau clasificarea, cele care solicită scrierea, povestirea, relatarea.

53. Taxonomia lui Guilford:

Modelul tridimensional al intelectului (după Guilford)

Această taxonomie a lui Guilford corelează într-un mod ingenios, dar pe baza unor cercetări experimentale, laborioase, de factură psihologică operațiile înțelese ca modalitățile

de gândire și memorie, cu conținuturi figurative (simbolice, semantice și comportamentale, cu produse de natură logică-formală cum ar fi: unități, clase, etc.).

54. Condițiile pe care trebuie să le îndeplinească obiectivele operaționale pentru a fi formulate corect:

- să precizeze schimbarea așteptată în comportamentul elevului la sfârșitul programului educativ;
- să nu fie cumulativă, adică să se refere la o singură sarcină didactică și nu mai multe;
- comportamentul să poată fi observat în mod direct de orice evaluator calificat;
- comportamentul să fie descris utilizând verbe de acțiune la timpul conjunctiv prezent;
- să existe o relație logică evidentă între obiective și elementele de conținut ale lecției;
- să nu fie excesiv de divizate;
- să poată fi înțelese ușor de către elevi;
- să nu solicite excesiv memoria.

(după M. Ilie, 2009, pag. 36)

55. Ariile curriculare din planul cadru de învățământ:

Aria curriculară	Ponderea în ciclul		Discipline
	primar	gimnazial	
1. LIMBĂ ȘI COMUNICARE	37%	28%	- Limba română; - Literatura română; - Limbile materne (pentru alte naționalități); - Limbile moderne; - Opționale de arie.
2. MATEMATICĂ ȘI ȘTIINȚE ALE NATURII	20%	28%	- Matematici (Aritmetică, Geometrie, Algebră, Trigonometrie, Analiză matematică); - Științele naturii (disciplină integrativă); - Fizică; - Chimie; - Biologie; - Opționale de arie.

3. OM ȘI SOCIETATE	10%	16%	- Educație civică; - Cultură civică; - Istorie; - Geografie; - Psihologie; - Sociologie; - Filozofie; - Logică și argumentare; - Economie; - Pedagogie; - Opționale de arie.
4. ARTE	10%	8%	- Educație plastică; - Educație muzicală; - Opționale de arie.
5. EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT	10%	8%	- Educație fizică generală; - Sporturi individuale și de echipă; - Dans sportiv/de societate, - Opționale de arie.
6. TEHNOLOGII	8%	8%	- Abilități practice; - Educație tehnologică; - Opționale de arie.
7. CONSILIERE ȘI ORIENTARE	5%	4%	- Consiliere în tehnici de învățare; - Consiliere pentru recuperare; - Consiliere pentru elevii performanți; - Consiliere de viață personală; - Consiliere de specialitate; - Consiliere și orientare școlară și profesională.

Detalierea ariilor curriculare din Curriculum-ul Național (Marian Ilie, 2009, pag. 48)

Curriculumul național nu se poate îndepărta prea mult de curriculum tradițional deoarece conține multe discipline obligatorii, iar cele mai multe sunt rezervate primelor două arii curriculare:

Limbă și comunicare și Matematică și științe, care includ 57% din volumul de ore din învățământul primar, și 56% din învățământul gimnazial, în timp ce activitățile de consiliere și orientare educațională nu le revine decât 5% în învățământul primar și 6% în învățământul gimnazial.

56. Cele zece provincii curriculare postmoderne, după I. Negret Dobridor:

Încercând să sintetizeze evoluțiile recente ale curriculumului în țările occidentale I.N. Dobridor identifică domenii sau centre de interes noi:

- Pedagogia critică apropiată de ideile marxiste, sau neomarxiste edificate de pedagogia franceză Bourdieu, Passeron și de englezul Basil Bernstein, care insistă asupra aspectelor sociale ale curriculumului școlar.

- Pedagogia multiculturalității – inițială de Antony Appiah, Henry Luis Gets, Walter Rodney, etc., care au insistat asupra importanței limitării și eliminării influențelor rasiste în învățământ propunând accesul liber pe toate treptele de învățământ a tinerilor indiferent de rasă și etnie.
- Pedagogia feministă – având ca reprezentanți precum: Mary Daly, Germaine Gkeer, Kate Millet, etc., care solicită insistent asigurarea libertății în drepturi a fetelor, principiul învățământului mixt, cel puțin la nivelul învățământului general.
- Pedagogia fenomenologică – datorată influențelor lui Husser în sensul constituirii curriculumului, prin luarea în considerație a unor stări de conștiință profundă, a conștientizării poziției omului în univers și a sensului vieții.
- Pedagogia postructuralistă – cuprinzând influențele lui Von Bertalanfy, Ferdinand de Saussure, Levy – Strauss, Piaget, etc., în pedagogie, care s-au materializat prin aducerea conceptului de structură în prim planul terminologiei pedagogice.
- Pedagogia autobiografică – este inițiată de William Pinar în 1975 și dezvoltată de Bonnie Meat-Lang în 1990. A pornit inițial dintr-o serie de interpretări etimologice ingenioase a termenului de curriculum și a relevat treptat importanța autobiografică, ca metodă științifică de explorare a vieții abordând probleme spinoase precum “atrofia și hipertrofia aspirațiilor și fanteziilor cu privire la viață și carieră” (I. Negreț Dobridor, 2008, pag. 299)
Utilizată inițial mai mult în teoria literaturii și istoriei prin prezentarea vieții unor mari personalități, specialiști, recomandă întocmirea unor inventare de biografii cât mai bogate și diverse, care să fie folosite ca modele pentru educație.
- Pedagogia estetică – susținută din 1985 de Susan W. Stinson, care propune utilizarea într-o măsură tot mai mare a potențialului educativ al artelor și al cunoașterii estetice în general. Sunt propuse în acest context formule noi precum curriculum ca teatru, sau educație multiartistică.
- Pedagogia teologică – se referă la sprijinul reciproc dintre educație și religie drenat printr-un curriculum echilibrat fiind propusă în această manieră de Jannes Macdonald, în 1975.

- Pedagogia hiperrationalizată – o restructurare moderată a tradiționalismului care-și propune să conserve virtuțile gândirii moderne, susținând în continuare importanța competenței pedagogice a profesorilor și educația ca prioritate a acțiunilor civilizatoare și ca domeniu important al politicii sociale. Printre promotori amintim pe Gray Sykes (1992), Richard Elmore (1992), etc.
- Pedagogia internațională – promovată de Maggie Macfure (1992), John Elliot (1992) își propune să aducă în prim plan problematica tradițională a pedagogiei comparate, căutând să identifice factori care au permis învățământului de tip occidental să se afirme în raportul cu experimentul educativ bolșevic. Sunt căutate soluții și proiecte ingenioase prin care s-ar putea realiza un progres rapid al educației în țările din Africa și America Latină.

Bibliografie:

1. Cerghit Ioan, *Metode de învățământ*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1988;
2. Cojocariu Venera Mihaela, *Fundamentele pedagogiei. Teoria și metodologia curriculum-ului. Texte și pretexte*, Editura Integral, București, 2007;
3. Cristea Sorin, *Curriculum pedagogic*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2006;
4. Cristea Sorin, *Dicționar de pedagogie*, Grupul Editorial Litera Internațional, Chișinău-București, 2000;
5. Cucos Constantin, *Pedagogie*, Ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Polirom, Iași, 2006;
6. Ilie Marian (coord.), *Introducere în pedagogie*, Editura Mirton, Timișoara, 2009;
7. Ilie Marian (coord.), *Teoria și metodologia curriculum-ului*, Editura Mirton, Timișoara, 2009;
8. Joița Elena, *Pedagogia. Știință integrativă a educației*, Editura Polirom, Iași, 1999;
9. Momanu Mariana, *Introducere în teoria educației*, Colegiu Polirom, Iași, 2002;
10. Orțan Florica, *De la pedagogie la științele educației*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007;
11. Orțan Florica, *Introducere în pedagogie*, Editura Universității din Oradea, Oradea, 2004;
12. Orțan Florica, *Pedagogie și elemente de psihologie*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2012;
13. Palicica Maria, *Pedagogie*, Editura Mirton, Timișoara, 2007;
14. Păun Emil, Potolea Dan, *Pedagogie. Fundamentări teoretice și demersuri aplicative*, Editura Polirom, Iași, 2002;
15. Strungă Constantin, *Obiective și metode pedagogice*, Editura Augusta, Timișoara, 1995;
16. Ungureanu Dorel, *Fundamentele educației*, Editura Mirton, Timișoara, 1999;
17. *** The Oxford English Dictionary, 1996.